

HEDEN I.V.M. CATSHUISOVERLEG SOCIALE PARTNERS 19 SEPTEMBER

TER INFORMATIE

Aan
de minister

Directoraat-Generaal van
de Rijksbegroting
Inspectie der
Rijksfinanciën

nota

Loonvorming cao-afspraken publieke sector

Persoonsgegevens

Aanleiding

Op 11 september jl hebben bonden en NS een voorlopig cao-akkoord gesloten. In deze nota informeren wij u over de gemaakte afspraken en geven wij informatie over de mogelijke doorwerking in de overheidscao's.

Datum

13 september 2022

Notanummer

2022-0000228468

Bijlagen

1. Achtergrondinformatie cao
2. Cao NS
- 3.

Kernpunten/overwegingen

- Een oproep tot loonstijging vanuit het kabinet leidt al snel tot de oproep als kabinet het goede voorbeeld te geven in de publieke sector. Op dit moment zien wij geen aanleiding af te wijken van de reguliere systematiek waarin de publieke sector de private loonvorming volgt. Idealiter is er een duidelijke route van oplossing van het koopkrachtprobleem, bijvoorbeeld hogere lonen, koopkrachtreparatie en/of energietarieven vastzetten. Op dit moment is dit nog in discussie. De Miljoenennota gaat uit van koopkrachtreparatie.
- Ontwikkelingen in de markt, zoals recent de cao NS, werken (vertraagd) door in toekomstige loonruimte omdat er sprake is van marktvolging.
- De voorziene contractloonstijging (ca. 3,7%) in 2023 is naar verwachting hoger dan de inflatie (ca. 2,6%). In 2022 is echter sprake van het omgekeerde. De volgens het referentiemodel beschikbaar gestelde loonstijging voor de kabinetssectoren is ca. 3,0% en de inflatie bedraagt ca. 9,9%. Dit is een uitzonderlijk groot verschil. Conform bestaande systematiek wordt de loonruimte in de publieke sector "vastgezet" voor het lopende jaar op basis van CEP (februari) en wordt deze uitkering niet meer bijgesteld in het lopende jaar (bijv. op basis van MEV).
- De cao NS kent een hogere loonstijging en is structureel ca. 2,5% duurder dan de ruimte binnen de collectieve sector. Ter illustratie: de hele kabinetssector (Rijk, politie, defensie, rechterlijke macht) een cao geïnspireerd door de NS verschaffen zou indicatief ca. 580 mln. structureel en 350 mln. aan eenmalige uitkeringen extra kosten.
- Mocht het kabinet een extra loonmaatregel willen treffen in de publieke sector, dan valt te overwegen dit, gelet op de bijzondere omstandigheden, te doen in de vorm van een incidentele extra uitkering voor de lagere schalen in het loongebouw. Incidenteel 1.000 euro cf. de NS kost in de publieke sector indicatief ca. 1,1 mld. extra (zie blauw gemarkeerd in de tabellen op de volgende pagina).
N.B. In een normale situatie zouden wij niet adviseren om alleen aan de onderkant iets te doen bij de overheid, omdat de publieke sector over het algemeen aan de onderkant van het loongebouw beter betaalt dan de markt (en aan de bovenkant minder).

Toelichting

Indicatieve kosten sector Rijk, politie, defensie, rechterlijke macht (Rijk is cao-partner)

	Variant incidenteel € 1000	Variant incidenteel € 500
Alle werknemers	318 mln.	159 mln.
Lagere schalen ¹	182 mln.	91 mln.

Indicatieve kosten sector onderwijs, zorg (Rijk is geen cao-partner)

	Variant incidenteel € 1000	Variant incidenteel € 500
Alle werknemers	1647 mln.	824 mln.
Lagere schalen ²	955 mln.	477 mln.

- Wij raden het verstrekken van een eenmalige uitkering voor kabinetssectoren, onderwijs en zorg af. Recent zijn verschillende cao-afspraken in de publieke sector gesloten, waarbij veelal nivellerende maatregelen t.b.v. de lagere schalen zijn genomen. Deze maatregelen i.c.m. het koopkrachtpakket repareren naar verwachting de koopkracht voldoende in 2023 t.o.v. de verwachte inflatie. Daarom ligt het o.i. in de reden de effecten van de koopkrachtmaatregelen af te wachten. De verwachte inflatie en loonsverhogingen in verschillende cao-afspraken in de publieke sector zijn ter illustratie weergegeven in de tabel hieronder.

Inflatieontwikkelingen, loonstijging in de markt en cao-afspraken bij publieke sectoren

Sector	Looptijd	2022	2023	2024
Inflatie ³	-	9,91%	2,64%	-
Markt	-	2,88%	3,67%	-
Rijk	2,25 jaar	4,36%	3,00%	1,50%
Politie	2,5 jaar	4,50%	3,00%	2,00%
Defensie	3 jaar	2,95%	3,65%	-

Hoewel een extra uitkering leidt tot een verbetering van de koopkrachtpositie van werknemers in (semi-)overheidssectoren en uitbetalen mogelijk nog in 2022 kan, zijn de nadelen fors en de overheid heeft als marktvolger ook niet eerder een positief⁴ leidende rol in de loonontwikkeling op zich genomen:

- Het ophogen van loonruimte leidt tot het voeren van inkomenspolitiek via cao-afspraken en heeft precedentwerking; vakbonden zullen verwachten dat beleidsmatige koopkrachtreparatie door loonvorming ook in andere situaties mogelijk is. Dit verzwakt de positie van het Rijk in toekomstige cao-onderhandelingen. Daarnaast zorgt het ervoor dat er eerder naar het Rijk wordt gekeken voor een extra bijdrage in sectoren waar we niet aan de cao-tafel zitten (zoals de zorg en het onderwijs).
- Uniforme procentuele loonstijgingen komen in absolute bedragen primair terecht bij hogere inkomens en leiden tot structurele meerkosten. Mocht er toch iets gedaan moeten worden voor koopkrachtreparatie t.b.v. kwetsbaren, dan is een incidenteel absoluut bedrag voor lagere loonschalen daarom

¹ Dit betreft nadrukkelijk een schatting op basis van de verhouding tussen totale FTE en FTE in schalen 1-10 voor CAO Rijk. Deze verhouding is toegepast op de andere sectoren, hetgeen tot afwijkingen met de daadwerkelijke situatie kan leiden. Herberekening op basis van geactualiseerde salaristabellen is vereist voordat de definitieve kosten in beeld gebracht kunnen worden.

² Zie voetnoot 1.

³ O.b.v. raming MEV 2023 (onder embargo). Geschatte effecten van het koopkrachtpakket zijn hierin verwerkt.

⁴ In het verleden heeft de overheid wel de lonen en uitkeringen ontkoppeld van de ontwikkeling in de markt.

doelmatiger. Het koopkrachtpakket van augustus richt zich echter ook al op deze groep (onder andere door de verhoging van het wettelijk minimumloon met ruim 10%).

- o Een absoluut bedrag werkt nivellerend in het loongebouw. Daarbij is het mogelijk om dit bedrag te beperken tot de lagere inkomensschalen.
- o Met het incidenteel beschikbaar stellen van middelen wordt de referentiesystematiek niet aangetast en kan in 2023 e.v. bezien worden wat de uitwerking van de bestaande koopkrachtpakketten is.
- Het verstrekken van een incidentele uitkering of loonsverhoging kan enkel bruto worden uitgekeerd. Na belastingafdrachten is het netto beschikbare bedrag voor koopkrachtverbetering lager. Verhoogde inkomsten kunnen daarbij een negatief effect hebben op aanspraak op toeslagen.

Hieronder zijn de indicatieve berekeningen opgenomen.

Budgettaire consequenties incidentele uitkering voor alle werknemers

Sector	Aantal FTE	Kosten incidenteel €1000 (in mln.)	Kosten incidenteel €500 (in mln.)
Rijk	131.132	167	83
Politie	53.795	68	34
Defensie ⁵	61.671	78	39
Rechterlijke Macht	3.464	4	2
Onderwijs en onderzoek	358.361	455	228
Zorg	938.500	1192	596
Totaal (afgerond)	1.546.923	1.965	982

Budgettaire consequenties incidentele uitkering lagere schalen

Sector	Aantal FTE ⁶	Kosten incidenteel €1000 (in mln.)	Kosten incidenteel €500 (in mln.)
Rijk	76.025	97	48
Politie	31.188	40	20
Defensie ⁷	35.754	45	23
Rechterlijke Macht	0	0	0
Onderwijs en onderzoek	207.764	264	132
Zorg ⁸	544.105	691	346
Totaal (afgerond)	894.837	1.137	569

Er zijn ter achtergrond 3 bijlages opgenomen:

- 1) Factsheet 1. Achtergrondinformatie cao's
- 2) Factsheet 2. Achtergrondinformatie cao NS
- 3) Bijlage 3. Brief aan AZ/MP van Centrales voor overheidspersoneel

Communicatie

Niet van toepassing.

Politiek/bestuurlijke context

Niet van toepassing.

Informatie die niet openbaar gemaakt kan worden

Niet van toepassing.

⁵ Exclusief reservisten.

⁶ Dit betreft nadrukkelijk een schatting op basis van de verhouding tussen totale FTE en FTE in schalen 1-10 voor CAO Rijk. Deze verhouding is toegepast op de andere sectoren, hetgeen tot afwijkingen met de daadwerkelijke situatie kan leiden. Herberekening op basis van geactualiseerde salaristabellen is vereist voordat de definitieve kosten in beeld gebracht kunnen worden.

⁷ Exclusief reservisten.

⁸ Aantallen voor sector Zorg geschat op basis van CBS-data.